

ילדים בשירות הטרור: תופעה העלולה להתרחב עקב המתיחות הביטחונית, ההסתה ברשתות החברתיות ותגובות הציבור האוהדות

20 בפברואר 2023

עיקרים

◀ בשלושת השבועות האחרונים בוצעו שלושה פיגועים בירושלים (שני פיגועי דקירה ופיגוע ירי) על ידי ילדים בני 13-14. נערים אלה אינם היחידים המבצעים פעילות טרור. למעשה, מאז תחילת גל הפיגועים בשנה האחרונה אנו עדים לתופעה של בני נוער ואף ילדים המבצעים פיגועים ומשתתפים בעימותים אלימים עם כוחות ביטחון ישראלים. אולם נראה כי לאחרונה הולך ויורד גילם של מבצעי הפיגועים באופן משמעותי. אם בעבר דובר על בני נוער בגילאי 16 ומעלה היום מדובר בילדים ממש. **הפיגועים ומבצעייהם הצעירים זכו לשלל תגובות אהדה בעיקר ברשתות החברתיות, שאת תכניהן הם צורכים, מה שעלול לעודד ילדים נוספים לבצע פיגועים דומים.**

◀ על רקע הפיגועים שבוצעו על ידי ילדים עולה השאלה האם הם פעלו עצמאית או הופעלו על ידי גורם כלשהו? בניגוד לעבר, אז אותרו ארגונים שהפעילו ילדים, נראה שבמקרה זה פעלו הילדים באופן עצמאי ולא בהנחיית ארגון כלשהו. **הם פעלו לאחר שהושפעו מהמתח הגובר בשטחי יהודה שומרון ומזרח ירושלים המלווה בהסתה בוטה בעיקר ברשתות החברתיות.** יש לציין שפעילות הילדים כמפגעים בודדים מקשה על כוחות הביטחון הישראליים לדעת על כוונותיהם ולסכל את הפיגועים.

◀ **הילדים הפלסטינים גדלים בחברה אלימה ומסיתה והם ניזונים ממושפעים מהאווירה הכללית ברחוב הפלסטיני, מתכנים מסיתים שהם לומדים בבתי הספר, ובעיקר מתכנים אותם הם צורכים ברשתות החברתיות.** בהקשר זה יש לציין כי על פי סקר שנערך לאחרונה על צריכת אינטרנט בקרב תושבי יהודה, שומרון ומזרח ירושלים עלה שכלי התקשורת העיקרי המשמש ילדים בגילאים אלה הוא **רשת הטיקטוק (TikTok)**, 1 בינואר 2023).

◀ אין זו פעם הראשונה בה נוטלים חלק ילדים בפעילות טרור ובפעולות אלימות תומכות טרור (הפגנות; עימותים עם חיילי צה"ל; הברחות אמצעי לחימה; תצפיות; חפירת מנהרות). תופעת קטינים המבצעים פעולות טרור, לרבות פיגועי התאבדות, אותרה עוד במהלך שנות האנטיפאדה הראשונה. גם בגל הפיגועים בשנת 2015-2016 היו מעורבים קטינים בביצוע פיגועים, בעיקר פיגועי דקירה. כמו כן השתתפו בני נוער רבים בעימותים אלימים נגד כוחות ביטחון ישראלים במוקדי חיכוך רבים. חלק מאותם ילדים נוצלו באופן ציני על ידי ארגוני טרור ונשלחו על ידם תוך ניצול חזותם התמימה שאינה מעוררת חשד והימנעות כוחות צה"ל מלפגוע במכוון בילדים ובנערים.

◀ יצוין, כי בעבר נמתחה ביקורת פנימית בקרב מספר גורמים ברשות הפלסטינית ובחברה הפלסטינית על ניצול ילדים לביצוע פיגועים. אולם, בעת הנוכחית נראה עד כה כי הרשות הפלסטינית, אינה נוקטת צעדים אפקטיביים

נגד התופעה ואף עושה שימוש הסברתי נרחב בילדים מול דעת הקהל מבית ומחוץ בכך שהיא מציגה אותם כ"קורבנות חפים משפע".

◀ להערכתנו, המשך המתיחות הביטחונית ביהודה ושומרון וברצועת עזה לצד המשך ההסתה ברשתות החברתיות, בדגש על רשת הטיקטוק והתגובות האוהדות בחברה הפלסטינית לפיגועים המבוצעים על ידי ילדים, עלולים להרחיב את התופעה ולהקשות על כוחות הביטחון הישראליים לסכל פיגועים מסוג זה.

פירוט המידע

◀ בימים האחרונים התבצעו שלושה פיגועים באזור ירושלים. את הפיגועים (שני פיגועי דקירה ופיגוע ירי) ביצעו ילדים בני 13-14 **תושבי שכונת מזרח ירושלים** (מחנה פליטים שעפאט וסלואן):

◆ **פיגוע דקירה במעבר שועפאט:** ב-13 בפברואר 2023, בשעות הערב, ביצעו לוחם משמר הגבול ומאבטח אזרחי בידוק שגרתי באוטובוס במעבר שעפאט סמוך למחנה הפליטים. במהלך הבדיקה תקף אותם ילד שאחז בסכין ודקר את לוחם משמר הגבול. המאבטח ביצע ירי לעבר הילד. מהירי נפגע לוחם משמר הגבול והוא נהרג. הילד נעצר (חשבון הפייסבוק של משטרת ישראל, 13 בפברואר 2023). מבצע הפיגוע הוא **מחמד באסל פתחי זלבאני, בן 13, ממחנה הפליטים שעפאט** (רדיו אלאקצא, תקשורת ישראלית, 13 בפברואר 2023).

(דף הפייסבוק של משטרת ישראל, 13 בפברואר 2023)

◀ **פיגוע דקירה בעיר העתיקה בירושלים:** ב-13 בפברואר 2023 דקר ילד בסכין שהייתה ברשותו צעיר עובר אורח ברחוב השלשלת בעיר העתיקה בירושלים. הוא נפצע בגבו באורח קל ופונה לקבלת טיפול רפואי. לאחר הדקירה השליך הילד את הסכין ונמלט מהמקום. כוחות ביטחון ישראלים שהוזעקו למקום, החלו בסריקות ועצרו בתוך זמן קצר את **ג'עפר מטור, נער בן 14 משעפאט, שהסתתר בהר הבית** (דף הפייסבוק של משטרת ישראל, 13 בפברואר 2023).

מימין: זירת הפיגוע. משמאל: מעצר המחבל בן ה-14 (דף הפייסבוק של משטרת ישראל, 13 בפברואר 2023)

◀ **פיגוע ירי בסלואן:** ב-28 בינואר 2023 ירה נער פלסטיני, שהסתתר בין מכוניות חונות, באקדח שהיה ברשותו לעבר עוברים ושבים שהיו בדרכם לכותל המערבי. מהירי נפצעו אב ובנו. הבן נפצע באורח קשה והאב באורח בינוני. מבצע הירי, נער בן 13, נורה על ידי הבן ונפצע. מבצע פיגוע הירי הוא **מחמוד מחמד עליואת, בן 13**, יליד מזרח ירושלים, תושב סלואן ותלמיד בכיתה ח' בבית הספר האסלאמי לבנים אלפרקאן בשעפאט.

מימין: האקדח ששימש את המחבל (דף הפייסבוק של משטרת ישראל, 28 בינואר 2023). משמאל: מחמוד עליואת (אלג'זירה.נט, 29 בינואר 2023)

האדרת מבצעי הפיגועים

◀ הפיגועים ומבצעייהם זכו לשלל תגובות אוהדות. אתר חדשות המזוהה עם חמאס פרסם אינפוגרף תחת הכותרת "גורי אריות הנקמה" (אשבאל אלת'א'ר), המאדיר את שלושת שלושה הילדים ואת הפיגועים שביצעו. באינפוגרף נכתב: "גורי אריות הנקמה, נערים פלסטינים בגילאים 12-15, דור חדש של זאבים בודדים, נחפזים להתנגד לכיבוש, לוקחים כדוגמא את מבצעי הפיגועים [הבגירים], הכיבוש לא מצליח לצפות את מעשיהם". שמותיהם של שלושת הנערים ותמונותיהם פורסמו באינפוגרף.

אינפוגרף עליו תמונות שלוש הילדים הפלסטינים המאדיר את פועלם (פלסטין און ליין, 14 בפברואר 2023)

◀ על רקע הפיגועים, גם הועלו ציורים רבים בטוויטר תחת ההאשטאג #גורי_אריות_הנקמה" (#אשבל_אלת'א'ר). בציורים אלו, שקודמו עיקר על ידי גורמים המזוהים עם חמאס ברצועת עזה, הובלטו דמויות הילדים שביצעו את הפיגועים והם כללו קריאות לילדים ונערים נוספים לבצע פיגועים. לחלק מציורים צורפו סרטונים בהם תועדו זירות הפיגועים, נשמעו דברי שבח למבצעייהם וקריאות לביצוע פיגועים נוספים. הצידיקים לביצוע הפיגועים, כפי שהשתקף בציורים, הינם: הגנה על מסגד אלאקצא, הכאת פלסטינים על-ידי כוחות ביטחון ישראלים, רגשות זעם ונקמה על מותם של חברים ועוד. כמו כן צוין בציורים כי הדבר מהווה אתגר עבור הממשלה ה"פשיסטית" החדשה (חשבונות טוויטר שונים, שעשו שימוש בהאשטאג "#כפירי_הנקמה", 16-14 בפברואר 2023).

כרזת הסתה לביצוע פיגועים על-ידי נערים פלסטינים (חשבון הטוויטר סחר עאמר, 14 בפברואר 2023)

כרזה בה נכתב "ירושלים בדקירה נוקמת"
(חשבון הטוויטר AlhadrAltwfan, 15 בפברואר 2023)

أبو عبدالرحمن @bwbdlr... · 3 ימ'
 سيأتي زمان نبيد الطغاة 🇵🇸
 #أشبال_الثأر
 #فريق_مجاهدون

🔗 84 🗨️ 14 ❤️ 15 ↻

ציוץ בחשבון הטוויטר של אבו עבד אלרחמן

מעורבות קטינים בטרור

◀ השימוש בבני נוער ואף בקטינים לביצוע פעולות טרור, לרבות ביצוע פיגועי התאבדות, החל עוד במהלך שנות האנתיפאדה הראשונה. קיימות מספר דוגמאות מתקופה זו מהן עולה שארגוני הטרור עשו שימוש ציני בילדים (חלקם משוטחים), שגויסו על ידם לבצע פיגועים תוך ניצול חזותם התמימה שאינה מעוררת חשד.

◀ שתי דוגמאות בולטות לכך הן חדירת שלושה ילדים פלסטינים בני 12-14, בליל 23 - 24 באפריל 2002 ליישוב נצרים במטרה לבצע פיגוע התאבדות ביישוב, ותפיסת ילד בן 11 במחסום צה"ל בחוארה (דרומית לשכם), ב-15 במרץ 2004, בעת שניסה להעביר תיק ובו מטען.

◀ תופעה זו פחתה במהלך ימי האנתיפאדה השנייה לאחר שנמתחה עליה ביקורת קשה מצד הציבור הפלסטיני והושמעה קריאה להימנע משימוש בבני נוער לפעילות נגד ישראל.

◀ גם בגל הפיגועים בשנת 2015-2016 ביצעו קטינים פיגועים, בעיקר פיגועי דקירה. כמו כן אותרה תופעה של שיגור בני נוער להשתתף בהפגנות אלימות ועימותים עם כוחות ביטחון ישראלים במוקדי חיכוך ביהודה ושומרון (כולל השתתפות מאורגנת מטעם בתי הספר), גם בצעדות השיבה ברצועת עזה בלטה התופעה של הפעלת ילדים ונערים למשימות צבאיות נגד צה"ל, כולל העמדתם בקו ראשון מול כוחות צה"ל.¹

◀ ילדים ובני הנוער מהווים מאגר אנושי נוח להשפעה ולגיוס בשל גילם הצעיר, ההסתה האינטנסיבית לה הם חשופים והימנעות כוחות צה"ל מלפגוע במכוון בילדים ובנערים. ארגוני הטרור הפלסטינים עשו לא אחת שימוש בילדים ובני נוער לביצוע משימות מבצעיות, התקפיות והגנתיות ולמשימות פוליטיות זאת, בניגוד לעקרונות המוסר ולכללי המשפט הבינלאומיים.

◀ הילדים ובני הנוער אשר הושפעו מהאווירה הכללית וברחוב הפלסטיני מדברי ההסתה אליהם נחשפו נוטלים חלק בפעילות ממגוון מניעים ביניהם רצון ליטול חלק במאבק נגד ישראל והצלת המקומות הקדושים, נכונות למות מות קדושים למען אלה. לעיתים אלה דווקא מניעים כלכליים כדי לזכות בטובות הנאה להם או לבני משפחותיהם.² במהלך שנות העימות נעצרו ע"י צה"ל ילדים ונערים רבים שהבריחו עבור ארגוני הטרור חגורות נפץ, מטעני חבלה ואמצעי לחימה רבים. ילדים הועסקו בחפירת מנהרות ברצועת עזה (בשל ממדי גופם הזעירים), בביצוע תצפיות להתרעה על כניסת כוחות ביטחון לכפרים ועיירות ביהודה ושומרון, איסוף מודיעין, הגנה על בתי מחבלים מפני תקיפה והשתתפות בהפגנות אלימות. מצבם האישי של הצעירים והיאוש בשל מצבם מביא לחידוד הזהות הלאומית הפלסטינית ולהתעוררות לאומית שבסיסה הוא "ההתנגדות" והמאבק כפורקן לתחושת חוסר האונים.

גורמים התורמים להסתה

◀ **הילדים ובני הנוער ברשות הפלסטינית סופגים מגיל צעיר את ערכי השנאה לישראל בבית**, ברחוב, במערכת החינוך הפורמאלית והבלתי פורמאלית במשחקים עם חבריהם, במסגדים, בערוצי התקשורת השונים, ובמגוון דרכים נוספות (מידע רב ומגוון בנושא זה ניתן למצוא באתר האינטרנט של מרכז המידע למודיעין ולטרור).

◀ בין הגורמים המשפיעים על הילדים ובני הנוער יציבנו:

◆ **האווירה הכללית ברחוב הפלסטיני:** ברחוב הפלסטיני חשופים הילדים לתרבות האדרת השהידים באמצעות כרזות ופוסטרים ברחובות, חלוקת מיני מתיקה לעוברים ושבים לאחר ביצוע פיגועים והפיכת

¹ ראו למשל פרסום מרכז המידע מ-27 במאי 2018: "חמאס שולחת נערים המזוהים עמה אל מותם במסגרת "צעדת השיבה הגדולה": המקרה של נער בן 16 בשם סעדי אבו צלאח, המזוהה עם חמאס, שמצא מותו בעת שקבוצת נערים ניסתה לחתוך את הגדר באירועי 14 במאי 2018".

² בהקשר זה יצוין כי על פי מכון ירושלים למחקרי מדיניות כ-70% מכלל הילדים הפלסטינים עד גיל 14 במזרח ירושלים נמצאים מתחת לקו העוני (N12, 26 במאי 2022).

החללים (שהידים) למושא הערצה ולמודל לחיקוי, כולל אלה שביצעו מעשי הרג במרכזי אוכלוסייה ישראלים. במקביל, הם גם נחשפים למציאות מורכבת ברחוב המוכתבת, במידה רבה, על ידי המגבלות הביטחוניות, העדר אופק מדיני מערכת פוליטית מאובנת, פילוג פנים פלסטיני אבטלה והיעדר הזדמנויות כלכליות הפוגעים ביכולת האזרח לממש את פוטנציאל יכולותיו ולהגשים את יעדיו.

◆ **הרשתות החברתיות:** לקושי ולייאוש יש ביטוי נרחב בכלי תקשורת בעלי ההשפעה על הצעירים ביהודה ושומרון. ילדים בני 13-14 ניזונים בעיקר **מרשת הטיקטוק** שם מועלים סרטונים המתעדים פיגועים, סרטונים בהם מונצחים מחבלים כמושא להערצה וחיקוי וסרטוני הדרכה שונים המלמדים כיצד לבצע פיגועים. בהקשר זה יצוין כי רשת הטיקטוק גם משמשת אמצעי לגיוס פעילים חדשים. כך למשל לאחרונה חשף שירות הביטחון הכללי ניסיון של פעיל מלבנון לגייס פלסטינים באמצעות רשת זו (שירות ביטחון כללי, 2 בפברואר 2023).

◆ **מערכת החינוך הפורמאלית :** ברשת החינוך מתחילה ההסתה נגד ישראל עוד מגיל הגן באמצעות מיצגים רווי שנאה לישראל שמציגים הילדים, הפצת פרסומים המיועדים לגיל הרך ושילובם באירועים שונים. בגילאי בית הספר נחשפים הילדים למסרי ההסתה באמצעות ספרי הלימוד הרשמיים שמוציאה הרשות הפלסטינית בהם בולטים אלמנטים כמו שלילת קיומה של מדינת ישראל, דמוניזציה של ישראל והיהודים ("האויב הציוני") וחינוך למאבק אלים עד לשחרור פלסטין. **יש לציין שבאף אחד מספרי הלימוד או ספרי ההדרכה למורים לא נמצאת קריאה לפתרון הסכסוך בדרכי שלום או לדו-קיום עם ישראל.**³

◆ **מערכת החינוך הבלתי פורמאלית:** גם במערכת החינוך הבלתי פורמאלית מועברים תכנים אלה בעיקר במסגרת במחנות הקיץ המתקיימים מידי שנה. במחנות הקיץ נוטלים חלק עשרות אלפי ילדים ובני נוער. משתתפי המחנות נהנים מפעילויות קיץ מגוונות שחלק לא קטן מהם הוא אינדוקטרינציה ברוח הגוף המארגן, כולל האדרת מחבלים ושהידים ולעיתים קרובות גם אימונים צבאיים וסמי צבאיים. יצוין כי השנה נקרא מספר לא מבוטל של מחנות קיץ על שם מחבלים שנהרגו במהלך העימותים עם כוחות ביטחון ישראלים בשכם ובג'נין.⁴

◀ נראה שהשפעת כל הגורמים הללו הועצמה עוד יותר בשנה האחרונה בעקבות המתח הביטחוני הגובר והולך, העימותים התדירים עם כוחות ביטחון ישראלים, העלייה במספר הפיגועים ובעקבותיהם העלייה במספר ההרוגים (אזרחים ופעילים צבאיים). כל אלה הגבירו עוד יותר את המוטיבציה לפעולה בכלל ושל הצעירים בפרט. מגמה זו גם באה לידי ביטוי בסקר שערך מכון המחקרים של ד"ר ח'ליל אלשקאקי PSR (דצמבר 2022) ממנו עלה ש-65% מתושבי יהודה ושומרון תומכים בהתארגנויות חמושות כמו "גוב האריות"⁵ כמו גם בהלך הרוח הציבורי לאחר פיגועים כגון הבעות שמחה ותמיכה וסיוע לפעילי ההתארגנויות.

³ ראו פרסום מרכז המידע מ-9 בספטמבר 2020: "תכני ספרי הלימוד ומדריכי המורים של הרשות הפלסטינית, העוסקים בסכסוך עם ישראל (עדכון על בסיס הספרים שיצאו לאור בשנת 2019) מאת: ד"ר ארנון גרויס".

⁴ להרחבה ראו פרסום מרכז המידע מ-28 ביולי 2022: "במחנה קיץ שארגנה פתח במחוז שכם עברו החניכים אימונים סמי צבאיים".

⁵ ראו פרסום מרכז המידע מ-8 בינואר 2023: "ממצאי סקרי דעת קהל פלסטיניים בשנת 2022 מצביעים על עלייה בתמיכה במאבק האלים נגד ישראל וביצוע פיגועים בשטח ישראל".